

NICOLAUS ROCKBERGER

DET NYA EUROPA

Centraleuropeisk och baltisk historia och politik

(SNS Forlag, Stockholm, 2004, 363 o.)

A magyar múlt nemzetközi hírű svéd kutatója ismét fontos monográfiával jelentkezett. Ezúttal az Európai Unió kibővítésének tényvé válására tekintettel összefoglalóan tárgyalja „az Új Európa” jelentős részét kitevő közép-európai és balti államok történetét és napi politikáját. A térségbeli nyolc állam címerével ékes borítójú, hasznos térképekkel és kiváló műalkotások reprodukcióival gazdagított népszerű-tudományos műhöz Habsburg Ottó, az utolsó magyar trónörökös írt előszót, melynek első mondatában az 1989-es, Sopron melletti, határnyitó Páneurópa-pikniket idézi fel, utolsó mondata pedig az Európa Unió 2004-es, jelentős kibővülésére utalva, a béke és szabadság által jellemzett jövőendő össz-Európa vízióját vetíti elének.

Témája feldolgozását Nicolaus Rockberger Közép-Európa és a Baltikum fogalmának tisztázásával indítja, majd felvillantja e térség ókori berendezkedését. Ezt követően két rövid fejezetben Attila hun és Nagy Károly római birodalmát mutatja be. Ehhez csatlakozóan „Árpád és a magyar honfoglalás”, „A Babenberge Ausztriája”, „A Premyslek Csehországa”, „A Piastok Lengyelországa” című négy, egymást sok tekintetben átfedő és egyúttal kiegészítő fejezet a 895–1374 közti közép-európai történeti fejleményeket ágyazza nemzetközi összefüggésekbe. A továbbiakban, és a középkornál maradván, még külön szól a szerző Szent István és az Árpád-házi királyok Magyarországnak belső fejleményeiről, Pannonhalmáról, a Károly Róberttől Hunyadi Mátyásig tartó „magyar aranykoráról”. Ezt követően, a Kárpát-medencéből kitekintve tér át a Habsburg-dinasztia színre lépésének és birodalomépítésének, a baltikumi német keresztény térítésnek és térhódításnak, a lengyelországi Jagelló-korszak történéseinek és az e korszakbeli csehországi fejleményeknek a bemutatására.

A tárgyalt térséggel kapcsolatosan az újabb jelentős korszakváltást a szerző „A feudális magyar állam katasztrófája” című fejezettel

indítja, majd az Erdélyi Fejedelemségről, ezt követően az ausztriai birodalomfejlesztésről, a Habsburg Birodalom kettészakadásáról, a harmincéves háború korszakáról és következményeiről szól. Kitekint a Német Lovagrend baltikumi uralmának kiépítésére, az azt követő északi fejleményekre és a lengyel-litván kettős állam fejlődésére. A koraujkorral szóló első fejezet „Kuruc és labanc” címmel ismét először a magyarországi fejleményekkel ismerteti meg az olvasókat, majd az oszmán uralomtól való megszabadulást, a Rákóczi-szabadságharcot, a Pragmatica Sanctio korát, Mária Terézia és II. József uralmát idézi fel. Ezek után tér át a sorsdöntő XVIII. századi lengyelországi fejleményekre, majd ismét nemzetközi összefüggéseiben e térség francia forradalmi (ideológiai) és napóleoni (hatalmi) háborúinak, valamint szentszövetségi korának történelmét mutatja be.

Ezt követően Nicolaus Rockberger, újjalag a magyar történelmi fejleményeket részesítve előnyben, külön fejezetekben szól a magyar reformkorról, az 1848-as forradalomról, a Kossuth-szabadságharcról, a neoabszolútizmus koráról és a kiegyezésről. Ezekhez csatlakozóan mutatja be a XIX. század nemzetközi fejleményeinek e térségre gyakorolt hatásait. Az Osztrák-Magyar Monarchia nemzetiségi viszonyainak ismertetését követően önálló fejezetekben szól még a pánszlávizmusról, a szarajevói merényletről és a Nagy Háború fejleményeiről, következményeiről.

Utóbbiakat tekintve ez esetben Lengyelország újjászületésének, a csehszlovák állam létrehozásának a tárgyalása megelőzi a trianoni magyar tragédia és hatásai felidézését, beleértve ebbe a részleges békés revízió megvalósulását és az új háborúba való belesodródást. Természetszerűleg ehhez a bemutatott képhez csatlakozik a Lengyelország pusztulásáról és új határok közti újjászületéséről szóló fejezet.

Ezzel jut el a szerző a legújabb kori fejleményekhez, amelyeknek középpontjába a

lengyelországi bolsevik uralom elleni megmozdulásokat és az 1956-os magyar szabadságharcot állítja. Ezt követően a magyarországi gulyáskommunizmust és annak 1989-es nyilvánvaló bukását mutatja be, majd felidézi az ezen időszakbeli ausztriai, csehszlovákiai, lettországi, litvániai, észtországi sorsot. Kitekint még a balkáni történésekre is, amelyek a nagy délszláv állam szétrobbanásához vezettek. A történelmi áttekintés záró fejezete, jellemzően, „Magyar Millennium” címmel idézi fel az utolsó tizenöt esztendő közép-európai térségbeli fejleményeit. A továbbiakban még az Európai Unió, az Észak-atlanti Szövetség közép-európai és baltikumi térnyerésének folyamatát, az e keretek között megvalósuló regionális együttműködést mutatja

be Nicolaus Rockberger. Az olvasó tájékozódását a rendkívül gazdag hivatkozás-anyag mellett, földrajzinév- és személynév-jegyzék is segíti.

Feltétlenül fontosnak tartjuk ennek a műnek a magyar hadtörténelem iránt érdeklődő olvasók számára való bemutatását. Ugyanis, miközben súlyának megfelelően mindvégig a hazaiak által jól ismert magyar múlt felidézése áll a középpontban, ez az eseménytörténeti áttekintés olyan állandó, a közelebbi és a távolabbi fejleményekre való kitekintéssel történik, hogy ezáltal a tárgyalt magyarországi történések és hadi fejlemények is világosabban láthatóak, jobban megérthetőek.

Zachar József

A magyar hadtörténelem évszázadai

Szerkesztette: Király Béla – Veszprémy László

Hosszú évtizedek óta ez a magyarul és angolul egyidőben megjelent tanulmánykötet vállalkozik elsőként a magyar hadtörténelem 1000 esztendejének tudományos igényű feldolgozására, időrendben haladva a magyar államalapítástól egészen Magyarország NATO csatlakozásáig. A szerkesztők által felkért szerzők a magyar hadtörténetírás fiatalabb és tapasztaltabb generációi, egyetemi és intézeti kutatóműhelyei képviselőiben mutatják be a magyar katonai múlt legfontosabb fejezeteit, mindvégig felhasználva a hazai és külföldi levéltári és nyomtatott forrásokat, hasznosítva a hadtörténetírás hagyományos vagy éppen legújabb módszereit, szempontjait és eredményeit.

A kötet hét fejezetében (Középkori Magyarország, Török hódítás Magyarországon, Magyarország a Habsburg Birodalomban, Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc, A kiegyezéstől Trianonig, A Magyar Honvédség a második világháború előtt és alatt, Magyarország a vasfüggöny mögött) 22 tanulmány olvasható, amelyhez a hazánk NATO-csatlakozásának menetrendjét felvázoló Epilógus társul. A tanulmányok némelyike konkrét eseményeket, hadműveleteket tárgyal, mások a katonai szervezetek, illetve egyes fegyvernemek adott korszakbeli történetét, a magyar hadtudomány és hadművészet egy-egy fejezetét, megint mások a hadsereg és a politika viszonyát vizsgálják. E sokszínűség, valamint a tanulmányokhoz csatlakozó jegyzetek, térképpoldalak, és a kötetet teljessé tevő bibliográfia, életrajzi adattár, hely- és személynévmutató egyaránt hozzájárulnak ahhoz, hogy a NKÖM támogatásával megjelent mű a magyar hadtörténelem korszakos kézikönyve legyen.

Atlanti Kutató és Kiadó Közalapítvány